

WIJZIG OPZET KABINETSFORMATIE

Het functioneren van het Nederlandse bestuurlijk systeem is toe aan een fundamentele revisie. Hierin staat Nederland overigens niet alleen. In de praktijk blijkt dat over veel zaken overeenstemming is, maar dat niemand in staat blijkt om gemeenschappelijke ambities te realiseren, of het nu over veiligheid, participatie of wachtlijsten gaat. De verklaring is simpel: het politiek bestuurlijk systeem is nog vooral gebaseerd op de condities van de twintigste - zo niet - de negentiende eeuw. Het is een vraagstuk dat wereldwijd speelt. Nederland zou een voortrekkersrol in het noodzakelijke veranderingsproces kunnen spelen.

Zo heeft de kabinetsformatie in 2002 en de informatieronde, die eergisteren na 77 dagen handenwringen vruchteloos werd afgesloten, aangetoond hoe desastreus de volgorde kan zijn, die wij in ons land in de loop der tijd als gebruikelijk bij de kabinetsformatie hebben aangenomen. Hoewel het op zichzelf logisch lijkt om eerst na te gaan in hoeverre er overeenstemming is tussen partijen, die tezamen mogelijkerwijs een regering zouden moeten vormen, zijn er twee bijzonder negatieve effecten.

Allereerst is de neiging ontstaan om deze regeerakkoorden niet te beperken tot een aantal hoofdlijnen van filosofieën, die zich in twee pagina's laten formuleren, maar zijn dit veel eerder doorwrochten documenten geworden, waarin op elk mogelijke vraagstuk van de komende vier jaar wordt geanticipeerd. Dit brengt met zich mee, dat veelal een beleid wordt geformuleerd vanuit negatieve overwegingen, - "wij willen niet dat dit gebeurt"-, in plaats van uit een centrale visie over hoofdlijnen.

Het netto resultaat is dat er om vrijwel elke boom gestreden wordt, maar dat niemand meer zicht op het bos heeft. Bovendien concentreert de aandacht van de onderhandelaars zich heel sterk op het "binnenhalen van overwinningen" om hun achterban tevreden te stellen in plaats van op het creëren van een inspirerend samenhangend beleid.

Het tweede probleem is dat er een kabinet wordt geformeerd, dat bestaat uit ministers en staatssecretarissen, die maar op zeer beperkte schaal met de totstandkoming van dat regeerakkoord te maken hebben gehad. Als gevolg hiervan moet menig minister zijn integriteit maar even opbergen op het moment dat hij zijn handtekening onder een regeerakkoord zet.

Ook zien we heel vaak gebeuren - en dat is zeker in de kabinetsformatie van vorig jaar het geval - dat men na de uitputtende en tijdrovende onderhandelingen over een regeerakkoord uiteindelijk zo'n drang voelt om al snel tot een kabinet te komen, dat ten ene male onvoldoende aandacht

wordt besteed aan de individuele kwaliteiten en de "fit" van de spelers, die in het kabinetsteam bijeen worden gebracht.

Het netto resultaat is een combinatie van de volgende ongewenste ingrediënten: Een niet op elkaar afgestemd team gaat aan de slag met een negatief geformuleerd beleid, waarvoor het in de eerste termijn niet verantwoordelijk is.

De vraag is: waarom ging het altijd zo en waarom ging het meestal wel goed? De voornaamste verklaring daarvoor is, dat het tempo van verandering in onze wereld - in alle dimensies - en daarmee de onzekerheden waar men mee geconfronteerd wordt in de afgelopen tien jaren een orde groter is geworden. Alles verandert en alles verandert veel sneller.

Waar men vroeger bij een kabinetsbeleid kon praten over het bijlijpen van details, omdat hoofdzaken vrij stabiel bleven, geldt nu de noodzaak om telkens opnieuw het gehele terrein van overheidstaken en prioriteiten tegen het licht te houden en vooral ook goed op elkaar af te stemmen. De Publieke Zaak van nu is een heel andere dan die van veertig jaar geleden. Waar toen de strijd met name ging tussen fundamentele maatschappijvisies, zoals socialisme versus kapitalisme, is nu in feite de relevantie van die tegenstelling buitengewoon beperkt geworden.

De uitdaging is veeleer om in een snel veranderende maatschappij wegen en instrumenten te vinden die ons land en de overheid in staat stellen om datgene te realiseren, wat de meeste van ons bijzonder graag wensen, zoals een beetje meer veiligheid, een beetje kortere wachtlijsten, een beetje meer mobiliteit en een overheid waarvan we de integriteit en slagvaardigheid oprecht vertrouwen.

De Publieke Zaak,
11 april 2003